

005.915+658.14:378(478)

TENDINȚE ÎN DEZVOLTAREA ȘI FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA¹

Conf. univ. dr. Nadejda BOTNARI, ASEM
Botnari.n@ase.md
ORCID: 0000-0002-5464-7243
<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.104>

Printre multiplele probleme, cu care se confruntă învățământul superior, în etapa actuală, menționăm insuficiența resurselor financiare necesare desfășurării cu o maximă eficacitate a procesului educațional. În acest context, cu precădere în ultimul deceniu, universitățile sunt preocupate de identificarea surselor de finanțare alternative celor din fondurile bugetare, care comportă caracter temporar și pun în pericol predictibilitatea și sustenabilitatea în instituții.

Principalele aspecte, ce urmează să fie abordate, în acest articol, sunt: a) argumentarea rolului definitoriu al instituțiilor de învățământ superior în dezvoltarea potențialului intelectual al omului și creării unei societăți inteligente; b) analiza evoluției învățământului superior și identificarea tendințelor; c) reflectarea mecanismului de finanțare a învățământului superior din R. Moldova. În urma studiului realizat, se propun unele considerații cu privire la perfectarea sistemului de indicatori de evaluare a performanței instituțiilor de învățământ superior cuprinși în noua metodologie de finanțare a acestora.

Cuvinte-cheie: *învățământ superior, finanțare-standard, performanță universitară, finanțare compensatorie, finanțare complementară, cost standard per student, indicatori de finanțare.*

JEL: H52, H53, H60, I122.

Introducere

Dezvoltarea durabilă reprezintă un imperativ al economiei globale, care presupune transformări calitative, cantitative și structurale în mecanismele și structurile organizaționale ale

005.915+658.14:378(478)

DEVELOPMENT AND FINANCING TRENDS OF HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA¹

Assoc. Prof. PhD Nadejda BOTNARI, ASEM
Botnari.n@ase.md
ORCID: 0000-0002-5464-7243
<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.104>

Insufficient financial resources, necessary to carry out the educational process with maximum efficiency, are among the numerous problems faced by higher education at the present stage. In this context, especially in the last decade, universities are concerned with identifying alternative sources of funding to those in budgetary funds, which have a temporary character and endanger the predictability and sustainability of training in the institution.

The main aspects to be considered in the present article are: a) argumentation of the defining role of higher education institutions in the development of human intellectual potential and the creation of an intelligent society; b) analysis of the higher education evolution and identification of trends c) reflection of the financing mechanism of higher education in the Republic of Moldova. As a result of the study, some considerations are proposed regarding the improvement of the system of indicators for evaluating the performance of higher education institutions included in the new methodology of their financing.

Keywords: *higher education, standard funding, university performance, compensatory funding, complementary funding, standard cost per student, funding indicators.*

JEL: H52, H53, H60, I122.

Introduction

Sustainable development is an imperative of the global economy, which involves qualitative, quantitative and structural transformations in the mechanisms and organizational structures

¹ Această publicație este elaborată în cadrul proiectului „Drepturile omului în Republica Moldova: dimensiunea financiară și consolidarea prin gestiunea eficientă a cheltuielilor publice” (cifru 20.80009.0807.35), finanțat de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare/ This publication is developed within the project "Human Rights in the Republic of Moldova: the financial dimension and consolidation through efficient management of public expenditures" (code 20.80009.0807.35), funded by the National Agency for Research and Development

economiei, în cercetarea științifică și tehnologică, în modul de gândire și în comportamentul oamenilor. Prin calitatea pregătirii, prin competențele cu care îi abilitază pe tinerii specialiști, instituțiile de învățământ superior își pun amprenta asupra evoluției societății, a nivelului general de cultură profesională și de cunoaștere, influențând atât forțele de producție, relațiile de muncă și cele sociale, cât și calitatea și eficiența activității în toate domeniile.

Pentru Republica Moldova, educația constituie o prioritate națională, fiind considerată factorul-cheie în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori culturale general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană și manifestă un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină, în mare măsură, calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean [4].

Acest calificativ atribuit învățământului este reflectat și în Viziunea generală a Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030”, în care se relatează că: cel mai sigur capital al Republicii Moldova îl reprezintă capitalul uman, spre care trebuie orientată politica de dezvoltare durabilă a țării. Factorul-cheie, în formarea

ose two Covenants, i.e. **the International Covenant on Civil and Political Rights** and **the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights**.

Valențele formative ale învățământului superior într-o societate bazată pe cunoaștere, în condiții de globalizare și internaționalizare, constau în:

- formarea unor personalități multilateral dezvoltate și creative, pregătirea, perfecționarea și recalificarea, la nivel superior, a specialiștilor și cadrelor științifice din diverse domenii;
- asigurarea aspirațiilor personalității de a-și aprofunda, diversifica și extinde studiile;
- promovarea cercetării științifice și implementarea rezultatelor ei;
- pregătirea, îmbunătățirea și propagarea patrimoniului științific, tehnic, artistic și cultural [2].

Metodele de cercetare, utilizate de către autor, se raportează la aspectele teoretice și practice ale prezentului articol. Astfel, pentru abordarea teoretică a subiectului cercetat, s-a recurs la

of the economy, in scientific and technological research, in the way of thinking and behaviour of people. Higher education institutions make their mark on the evolution of society, the general level of professional culture and knowledge, influencing both the productive forces, labour and social relations, and the quality and the efficiency of the activity in all areas through the quality of training and through the skills they convey to young specialists

For the Republic of Moldova, education is a national priority, being considered the key factor in creating and transmitting new knowledge and general human-cultural values, in the development of human capital, in the formation of national consciousness and identity, in promoting the aspirations of European integration and has a primordial role in creating the premises for sustainable human development and building a knowledge-based society. The quality of education largely determines the quality of life and creates opportunities for the full realization of the capabilities of each citizen [4].

This qualification given to education is also reflected in the General Vision of the Education Development Strategy for 2021-2030 “Education-2030”, in which it is mentioned that: the safest capital of the Republic of Moldova is human capital, towards which the country’s sustainable development policy must be oriented. The key factor in the human capital formation is the **education system** – the main stake of the Republic of Moldova in solving the social, economic, demographic challenges that our country faces today [5].

The formative valences of higher education in a knowledge-based society, in conditions of globalization and internationalization consist in:

- training of multilaterally developed and creative personalities, training, improvement and retraining, at higher level, of specialists and scientific staff in various fields;
- ensuring the aspirations of the personality to deepen, diversify and expand their studies;
- promoting scientific research and implementing its results;
- preparation, improvement and dissemination of scientific, technical, artistic and cultural heritage [2].

The research methods used by the author are related to the theoretical and practical aspects of this article. Thus, for the theoretical approach of the researched subject were used various studies promoted by literature: scientific articles,

diverse studii promovate de literatura de specialitate: articole științifice, monografii, strategia învățământului superior din Republica Moldova, în contextul Procesului de la Bologna, strategii naționale de dezvoltare a educației, acte legislative, iar metodele de cercetare puse în aplicare sunt: analiza și sinteza, inducția și deducția logică.

În cadrul cercetării aplicative, au fost consultate statistici din publicațiile Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Comunicate de Presă ale Ministerului Educației puse în valoare prin diverse metode de analiză a datelor: metoda tabelară, fapt ce ne-a permis analiza evoluției indicatorilor analizați, metoda ratelor, care au asigurat o mai bună comparabilitate a datelor.

Rezultate și discuții

Dezvoltarea învățământului superior are loc în concordanță cu cerințele diferitelor etape ale evoluției economico-sociale și cu dreptul constituțional al tuturor membrilor societății. În Republica Moldova, educația reprezintă o prioritate națională, iar dinamizarea dezvoltării învățământului superior constituie un criteriu al calității procesului de dezvoltare a societății [6].

Rolul învățământului superior crește în condițiile crizei economice, politice și sociale, acesta fiind considerat drept factor strategic de dezvoltare și de ieșire din criză. Învățământul constituie fundamentul securității naționale economice, sociale, ecologice, etnice [6].

Analiza evoluției învățământului superior din țară denotă tendința de contractare cantitativă a acestuia, tabelul 1. În anul universitar 2020/2021, în Republica Moldova, funcționau 24 de Instituții de învățământ superior, dintre care 8 instituții de învățământ cu alte forme de proprietate decât cea publică. Numărul instituțiilor a scăzut de la 31 de unități, în anul universitar 2015-2016, la 24 în anul universitar 2020-2021. Numărul de studenți, de asemenea, a scăzut cu 30% în perioada de referință. O ușoară creștere se atestă în anul 2020-2021, an restricționat de pandemie, în care a fost anulat examenul de absolvire la bacalaureat, iar numărul studenților, rămași să-și continue studiile în țară, a crescut cu 3,9%, ceea ce denotă o majorare a numărului de studenți cu 2193 de persoane. Rata de instruire, în învățământul superior, a scăzut în perioada analizată și constituie, în medie, 227 de studenți la 10000 de locuitori. Numărul absolvenților instituțiilor de învățământ superior se reduce vertiginos de la an la an, rata medie anuală de reducere, în perioada 2015-2020, fiind de 9%.

monographs, higher education strategy in the Republic of Moldova in the context of the Bologna Process, national strategies for education development, legislation and methods, while the implemented research methods are: analysis and synthesis, induction and logical deduction.

During the applied research were consulted statistics from the publications of the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova, Press Releases of the Ministry of Education highlighted by various methods of data analysis: tabular method, which allowed us to analyse the evolution of studied indicators, method rates, which ensured better data comparability.

Results and discussions

The development of higher education takes place in accordance with the requirements of the different stages of economic and social evolution and with the constitutional law of all members of society. Education is a national priority In the Republic of Moldova, and the dynamisation of the development of higher education is a criterion of the development process quality of society [6].

The role of higher education is increasing under the conditions of the economic, political and social crisis, this being considered as a strategic factor for development and exit from the crisis. Education is the foundation of national economic, social, ecological, ethnic security [6].

The analysis of the higher education evolution in the country shows the tendency of its quantitative contracting, table 1. In the academic year 2020/2021, in the Republic of Moldova there were 24 higher education institutions, of which 8 educational institutions with other forms of ownership than public. The number of institutions decreased from 31 in the academic year 2015-2016 to 24 in the academic year 2020-2021. The number of students also decreased by 30% during the reference period. There is a slight increase in 2020-2021, a year restricted by the pandemic, in which the baccalaureate exam was cancelled, and the number of students remaining to continue their studies in the country increased by 3.9%, which shows an increase of the number of students with 2193 people. The training rate in higher education decreased during the analysed period and is, on average, 227 students per 10,000 inhabitants. The number of graduates of higher education institutions is falling sharply from year to year, the average annual reduction rate in 2015-2020 being 9%.

Tabelul 1/Table 1

**Evoluția sistemului de învățământ superior din R. Moldova/
Evolution of the higher education system in the Republic of Moldova**

Indicatorii/Indicators	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Instituții de învățământ superior/ Higher education institutions	31	30	29	29	27	24
Instituții de învățământ cu alte forme de proprietate decât cea publică/ Educational institutions with other forms of ownership than public	12	11	10	10	9	8
Studenți în Instituții de învățământ superior/ Students in Higher Education Institutions	81 669	74 726	65 543	60 608	56 840	59 033
Studenți în Instituții de învățământ cu alte forme de proprietate decât cea publică/ Students in educational institutions with other forms of ownership than public	14 731	12 618	10 202	9 988	9 095	9 484
Numărul de studenți la 10000 de locuitori/ Number of students per 10,000 inhabitants	289	269	240	226	215	227
Rata de cuprindere a tineretului în învățământul superior calculați în baza populației cu reședință obișnuită; ca procent din populația din grupa de vârstă 19-23 de ani; %/ Enrolment rate of young people in higher education calculated on the basis of the population with habitual residence; as a percentage of the population in the age group 19-23 years; %	40,0	40,5	39,7	40,8	41	45,9
Numărul absolvenților instituțiilor de învățământ superior (promoția la finele anului de învățământ precedent)/ Number of graduates of higher education institutions (class at the end of the previous school year)	23 630	21 886	19 943	18 142	16 266	14 650
Absolvenți la 10000 de locuitori/ Graduates per 10,000 inhabitants	84	79	73	68	62	56

*Sursa: elaborat de autor în baza datelor din Raportul „Educația în Republica Moldova”. Publicație statistică 2020/2021. Disponibil pe www.statistica.md/ **Source:** prepared by the author based on the data from the Report “Education in the Republic of Moldova. Statistical publication 2020/2021. Available at www.statistic.md*

Cauzele scăderii constante a numărului de studenți și, respectiv a absolvenților, sunt atât de natură internă în sistemul universitar, cât și externă a acestuia: reducerea natalității și reducerea numărului absolvenților de bacalaureat; scăderea necesităților de cadre cu pregătire superioară cerute de dezvoltarea economiei, respectiv reducerea locurilor bugetare; exodul masiv al tinerilor și atribuirea unui număr destul de consistent de burse din partea țărilor UE; competitivitatea redusă a diplomelor obținute în țară pe piața UE etc. La nivel de țară, această situație poate avea ca efect, pe termen lung, apariția deficitului de specialiști în anumite domenii, iar pentru universități – creșterea costurilor fixe ce țin de instruire.

The causes of the constant decrease of the number of students and, respectively of the graduates, are both internal, within the university system and external to it: the reduction of the birth rate and the reduction of the number of baccalaureate graduates; the decrease of the needs of highly trained staff required by the development of the economy, respectively the reduction of the budgetary places; the mass exodus of young people and the allocation of a fairly large number of scholarships from EU countries; low competitiveness of diplomas obtained in the country on the EU market, etc. At the country level, this situation can have the effect, in the long run, of the shortage of specialists in certain fields, and for universities – the increase of fixed costs related to training.

Mecanismul de finanțare a învățământului superior. Odată cu internaționalizarea și globalizarea pieței educaționale, cerințele față de pregătirea profesională iau o amploare din ce în ce mai mare, fapt ce generează un spor considerabil al necesarului de resurse financiare destinate finanțării procesului de studii, modernizării universităților.

Finanțarea din fonduri publice a instituțiilor de învățământ superior, pentru Comanda de Stat, se face din Bugetul de Stat. Costurile de întreținere a unui student la studii de licență, masterat și doctorat sunt prezentate în tabelul 2.

The higher education financing mechanism. The requirements for vocational training are growing with the internationalization and globalization of the education market, which generates a considerable increase in the need for financial resources necessary to finance the study process, modernization of universities.

The financing from public funds of the higher education institutions, for the State Order, is made from the State budget. The maintenance costs of a student for undergraduate, master and doctoral studies are presented in table 2.

Tabelul 2/ Table 2

**Alocații bugetare pentru finanțarea învățământului superior, Ciclul I (Licență),
Ciclul II (Masterat) și Ciclul III (Doctorat), pentru anul bugetar 2018/
Allocations for higher education funding, Cycle I (Bachelor's degree),
cycle II (Master's degree) and Cycle III (Doctorate), for the budget year 2018**

Indicatorii/Indicators	Aprobat annual/ Approved annually	Efectiv pe perioada de gestiune/ Effective during the accounting period
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, Ciclul I Licență, total. Fără burse. mii lei/ Costs and expenses, for the level of higher education, Cycle I License, total. No scholarships. thousand MDL	350 624,24	379 752,98
<i>Costul mediu anual al unui student (Ciclul I). Fără burse, lei/ The average annual cost of a student (Cycle I). No scholarships, MDL</i>	28 982	31 736
Costuri și cheltuieli pentru nivelul învățământului superior, treapta – Educație superioară de masterat, total. Fără burse, mii lei/ Costs and expenses for the level of higher education, level – Master's higher education, total. No scholarships, thousands MDL	66 398,28	69 783,05
<i>Costul mediu al unui student (Ciclul II). Fără burse. / The average cost of a student (Cycle II). No scholarships.</i>	13 525	15 099
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total. Fără burse, mii lei/ Costs and expenses, for the level of higher education, the level – Doctoral studies, total. No scholarships, thousands MDL	7 641,61	9 898,79
<i>Costul mediu al unui student (Ciclul III). Fără burse, lei/ The average cost of a student (Cycle III). No scholarships, MDL</i>	14 519,5	15 493,5

Sursa: elaborat de autor în baza [1, p.84-85] / **Source:** prepared by the author based on [1, p.84-85]

Cele mai mari costuri sunt suportate de stat în legătură cu pregătirea unui specialist la Ciclul I. Licență, care, în anul 2018, au constituit 31736 lei și este de 2,1 ori mai mare decât pregătirea unui student la Ciclul II. Masterat și de 2,04 ori mai mare decât la Ciclul III. Doctorat.

Creșterea costului per student la Ciclul I. Licență, corelată cu capacitatea redusă de finanțare de la bugetul de stat, a condus, în următorii doi ani, la reducerea locurilor bugetare oferite universită-

The highest costs are borne by the state related to the training of a specialist in the Cycle I, Bachelor's, which in 2018 amounted to MDL 31,736 and is 2.1 times higher than the training of a student in the Cycle II, Master's degree and 2.04 times higher than in the third, Doctorate Cycle.

The increase in the cost per student in the Cycle I, Bachelor's degree, correlated with the reduced financing capacity from the state budget, led, in the next two years, to the reduction of

ților și la sporirea numărului de studenți înmatriculați în regim cu taxă, tabelul 3. budgetary places offered to universities and to the increase of the number of students admitted on a tuition basis, table 3.

Tabelul 3/Table 3

**Studenții instituțiilor de învățământ superior la Ciclurile I și II, pe domenii generale de studii, după forma de finanțare în anii de studii 2019-2021/
Students of higher education institutions in Cycle I, II, by general fields of study, by form of funding in the academic years 2019-2021**

Treapta de studii/ Study level	În bază de contract/ On tuition basis		Buget/ Budgetary basis	
	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21
Ciclul I. Licență/ Cycle I. Bachelor	29 238	30 278	11933	12979
Ciclul II. Masterat/ Cycle II. Master	6 848	7 020	8221	8756
Ciclul III. Doctorat/ Cycle III. Doctorate				
Coraportul contract/buget/ Tuition / budget ratio:				
Ciclul I. Licență/ Cycle I. Bachelor	2,45	2,33		
Ciclul II. Masterat/ Cycle II. Master	0,83	0,80		

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din raportul „Educația în Republica Moldova”. Publicație Statistică, 2020/2021, disponibilă pe www.statistica.md/ Source: Prepared by the author based on data from the report Education in the Republic of Moldova. Statistical Publication, 2020/2021, available on www.statistics.md

Informația prezentată relatează despre o creștere, în ultimii doi ani de studii, a numărului de studenți înmatriculați la Ciclul I. Licență, în bază de contract, numărul acestora depășește de 2,45 ori numărul studenților cu finanțare bugetară în anul 2019-2020 și de 2,33 ori în anul 2020-2021. La Ciclul II. Masterat, se atestă o situație inversă: costul per student fiind de 2 ori mai mic decât la licență, înmatricularea cu finanțare de la buget este cu 17% și respectiv 20% mai mare, în anii 2019-2020, respectiv 2020-2021.

Deși taxele de studii stabilite de către universități sunt insuficiente pentru acoperirea costurilor reale suportate, menținerea costurilor fixe la un nivel acceptabil creează condiții financiare favorabile instituțiilor.

În condițiile autonomiei universitare, instituțiile de învățământ pot beneficia și de alte surse de finanțare, și anume [7]:

1. Venituri provenite din prestarea contra plată a unor servicii educaționale, precum și din activitatea de cercetare și de transfer tehnologic, în condițiile legii;
2. Venituri provenite din comercializarea articolelor elaborate în procesul de studii (în gospodăria didactică, ateliere experimentale etc.), precum și din darea în loca-

The information presented in the table shows an increase, in the last two years of studies, of the number of students enrolled in the Cycle I Bachelor's degree admitted on tuition basis, their number exceeds 2.45 times the number of students with budget funding in 2019-2020 and 2, 33 times in the year 2020-2021. In the Cycle II of the Master, there is an inverse situation: the cost per student is 2 times lower than the Bachelor's degree, admitted with funding from the budget is 17% and 20% higher in 2019-2020 and 2020-2021, respectively.

Although tuition fees set by universities are insufficient to cover the real costs incurred, keeping fixed costs at an acceptable level creates favourable financial conditions for institutions.

Under the conditions of university autonomy, educational institutions can also benefit from other funding sources, namely [7]:

1. Revenues from the provision against payment of educational services, as well as from research activity and technological transfer, in accordance with the law;
2. Revenues from the sale of works developed in the study process (in teaching households, experimental workshops, etc.), as well as from the lease/rent of spaces, equipment, land and other public or private property;

țiune/arendă a spațiilor, echipamentelor, terenurilor și a altor bunuri proprietate publică sau privată;

3. Granturi, sponsorizări și donații;
4. Alte surse legale.

Atât fondurile alocate de la bugetul de stat, cât și cele provenite din achitarea taxei de studii sau din alte surse legale reprezintă venituri proprii ale universităților, conform noii Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Noua metodologie de finanțare a învățământului superior din Republica Moldova

Din perspectiva dezvoltării și modernizării învățământului superior, diversificarea surselor de finanțare, precum și perfectarea mecanismului de finanțare, prin adoptarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior, reprezintă cel mai elocvent instrument de stimulare a performanței, de asigurare a sustenabilității învățământului universitar superior.

Principiul fundamental, care a stat la baza elaborării acestei metodologii de finanțare, a fost finanțarea pe bază de cost-standard per student. Alături de acest pilon, metodologia include o componentă calitativă de susținere a performanței, apreciată prin prisma unui set de indicatori de calitate. Cel de-al treilea pilon prevede alocarea de fonduri pentru finanțarea complementară a obiectivelor de investiții, pentru modernizarea bazei materiale și didactice.

Astfel, finanțarea instituțiilor superioare cuprinde trei componente de bază [3]:

I. Finanțarea-standard cu o pondere de 75% din alocațiile bugetare, se determină pe bază de cost-standard per student și coeficienți de ajustare, asociată cu gradul de complexitate al programelor de studii de la ciclurile de studii superioare de licență și master.

Aceasta include:

- a) cheltuieli pentru salarizarea personalului științifico-didactic și științific, didactic și didactic auxiliar, a personalului de cercetare implicat în desfășurarea programelor de studii și a altor categorii de personal, precum și contribuții pentru asigurări sociale și medicale obligatorii;
- b) cheltuieli de achiziționare a mărfurilor, serviciilor și lucrărilor necesare pentru asigurarea desfășurării procesului educațional/de cercetare științifică;

3. Grants, sponsorships and donations;
4. Other legal sources.

Both, the funds allocated from the state budget and those from the payment of tuition fees or other legal sources, represent the own revenues of universities, according to the new Methodology of budgetary financing of public higher education institutions.

The new methodology for financing higher education in the Republic of Moldova

From the perspective of developing and modernizing higher education, diversifying funding sources, as well as improving the funding mechanism by adopting the Budgetary Funding Methodology of public higher education institutions, is the most eloquent tool to stimulate performance, ensure the sustainability of higher education.

The fundamental principle underlying the development of this funding methodology was standard cost funding per student. Along with this pillar, the methodology includes a qualitative component to support performance, appreciated through the prism of a set of quality indicators. The third pillar provides the allocation of funds for the complementary financing of investment objectives, for the modernization of the material and didactic base.

Thus, the financing of higher education institutions comprises 3 basic components [3]:

I. The standard funding with a share of 75% of the budget allocations is determined on the basis of standard cost per student and adjustment coefficients, associated with the degree of complexity of the study programs from the undergraduate and master's degree cycles.

This includes:

- a) expenses for the remuneration of the scientific and didactic staff, scientific, didactic and auxiliary teaching staff, of the research staff involved in the development of study programs and other categories of staff, as well as contributions for compulsory social and medical insurance;
- b) expenses for the acquisition of goods, services and works necessary to ensure the development of the educational / scientific research process;
- c) expenditure on the procurement of fixed assets for the purposes of education and university scientific research [3].

- c) cheltuieli pentru procurarea mijloacelor fixe în scopuri educaționale și de cercetare științifică universitară [3].

II. Finanțarea compensatorie pentru susținerea performanței în instituțiile publice de învățământ superior, constituie 20% din alocațiile bugetare. La evaluarea performanței, se iau în calcul următorii indicatori de performanță [3]:

1. Indicatorii de predare-învățare (cu ponderea de 0,4 în total performanță):

- coraportul dintre numărul de studenți de la Ciclul II. Masterat și de la Ciclul I. Licență;
- ponderea cadrelor didactice titulare cu drept de conducere a tezelor de doctor.

2. Indicatorii de evaluare a activității științifice, care dețin ponderea de 30% din performanță. În cadrul acestei grupe de indicatori, se includ:

- calitatea resurselor umane;
- fondurile pentru cercetare științifică.

3. Dimensiunea de internaționalizare a instituției, cu cota de 0,2 din performanță și cuprinde:

- mobilități outgoing (RM – alte țări);
- mobilități incoming (alte țări – RM);
- fonduri atrase din proiecte internaționale (cu excepția celor de cercetare).

4. Orientarea socială a universității, cu cota de 0,1 în total performanță și include numărul de locuri în cămine studențești.

III. Finanțarea complementară pentru modernizarea bazei materiale și didactice cu cota de 5% din alocațiile bugetare. Finanțarea complementară include cheltuieli pentru îmbunătățirea condițiilor de cazare în cămine, modernizarea bazei materiale și didactice, dotarea cu calculatoare/software/utilaje, precum și acoperirea unor cheltuieli specifice universităților regionale. Aceasta se va realiza în baza unui regulament aprobat prin Ordinul ministrului Educației, Culturii și Cercetării.

Fondul de finanțare a învățământului superior se calculează în baza metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.343, din 10-06-2020. Noua metodologie de finanțare a învățământului superior public prevede că alocațiile bugetare se vor face în funcție de complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un coeficient de ajustare precizat în acest act normativ.

II. Compensatory funding to support performance in public higher education institutions accounts for 20% of budget allocations. The following performance indicators are taken into account when evaluating performance [3]:

1. Teaching and learning indicators (with a weight of 0.4 in total performance):

- the ratio between the number of students in the Cycle II of the master's degree and the Cycle I of the bachelor's degree,
- the share of full-time teachers with the right to conduct doctoral theses.

2. Indicators for evaluating scientific activity, which account for 30% of performance. This group of indicators includes:

- quality of human resources,
- funds for scientific research.

3. The internationalization dimension of the institution, with a share of 0.2 in performance and includes:

- outgoing mobility (RM – other countries);
- mobility incoming (other countries – RM);
- funds attracted from international projects (excluding research).

4. The social orientation of the university, with a share of 0.1 in total performance and includes the number of places in student dormitories.

III. complementary funding for the modernization of the material and teaching base with a share of 5% of the budget allocations. Complementary financing includes expenses for the improvement of accommodation conditions in dormitories, modernization of the material and didactic base, endowment with computers/software/equipment, as well as coverage of specific expenses for regional universities. This will be done on the basis of a regulation approved by order of the Minister of Education, Culture and Research.

The Financing fund for higher education is calculated based on the methodology of budgetary financing of public higher education institutions, approved by Government Decision no. 343, of 10-06-2020. The new methodology for financing public higher education stipulates that the budget allocations will be made according to the complexity of the study programs, which correspond to an adjustment coefficient, specified in this normative act. modernization of the material and didactic base.

Concluzii

Din cercetările efectuate, au fost trase următoarele concluzii:

- În perioada 2015-2021, se atestă o reducere a numărului de universități, lucru acceptabil în condițiile economiei de piață. În același timp, acest fenomen este succedat și de reducerea numărului de studenți și, respectiv, de absolvenți ce revin la 10000 de locuitori. Situația creată poate provoca, pe termen lung, dezechilibru pe piața muncii, generat de lipsa specialiștilor cu studii superioare, dar mai ales specialiști care să răspundă exigențelor viitorului.
- Numărul studenților, care-și fac studii pe bază de contract, îl depășește considerabil pe cel asigurat cu finanțare de la buget. În condițiile în care taxa de studii, la majoritatea universităților, este de 2-3 ori mai mică decât finanțarea bugetară, instituțiile de învățământ superior riscă să se prăbușească din cauza insuficienței de resurse financiare necesare modernizării și dezvoltării procesului educațional.
- Aplicarea noii metodologii de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior urmărește stimularea performanței și a învățării pe bază de competență. Studiarea sistemului de indicatori de evaluare a performanței în instituțiile publice de învățământ superior, cuprinși în noua metodologie, permite să concluzionăm că aceștia au, în opinia noastră, în principal, caracter cantitativ și nu reflectă performanța reală a universităților. În acest context, propunem:
 - a. Înlocuirea indicatorului *ponderea cadrelor didactice titulare cu drept de conducere a tezelor de doctor* cu numărul de teze de doctor/ doctor habilitat susținute, raportate la un conducător de doctorat.
 - b. Elaborarea mecanismului de evaluare a calității resurselor umane pentru evaluarea activității științifice.
 - c. Completarea numărului de indicatori de evaluare a performanței activității științifice cu: monografiile (coli de autor); brevetarea rezultatelor cercetării; articole, studii publicate în reviste și culegeri naționale și internaționale; con-

Conclusions

From the carried out research we deduced the following conclusions:

- During the years 2015-2021 there is a reduction in the number of universities, which is acceptable in market conditions. At the same time, this phenomenon is followed by the reduction of the number of students and, respectively, of graduates returning to 10,000 inhabitants. The created situation can cause, in the long run, an imbalance on the labour market generated by the lack of specialists with higher education, but especially specialists who meet the demands of the future.
- The number of students studying on a tuition basis considerably exceeds that provided with funding from the budget. Given that the tuition fee at most universities is 2-3 times lower than budget funding, higher education institutions risk collapsing due to insufficient financial resources needed to modernize and develop the educational process.
- The application of the new methodology of budgetary financing of public higher education institutions aims to stimulate performance and competence-based learning. The study of the system of performance evaluation indicators in public higher education institutions, included in the new methodology, allows us to conclude that they are, in our opinion, mainly quantitative and do not reflect the real performance of universities. In this context, we propose:
 - a. Replacing the indicator of the *share of tenured teachers with the right to conduct doctoral theses* with the number of doctorate and doctor habilitat thesis defended, reported to a doctoral supervisor.
 - b. Elaboration of the mechanism for evaluating the quality of human resources for the evaluation of scientific activity;
 - c. Completing the number of indicators for evaluating the performance of the scientific activity with: monographs (copyright pages); patenting research results; articles, studies published in national and international journals and collections; scientific conferences and

ferințe și seminare științifice organizate cu arie de cuprindere națională și internațională etc. Extinderea spectrului indicatorilor de performanță a universităților cu: rata de promovabilitate, numărul specialiștilor angajați în cadrul economiei naționale, în domeniul de specialitate, absolvenți angajați în funcții de conducere, numărul de cadre didactice participante la elaborarea politicilor și strategiilor de dezvoltare de anvergură națională, numărul de experți în organele de stat și internaționale etc.	seminars organized with national and international coverage, etc. Expanding the spectrum of university performance indicators with: pass rate, number of specialists employed in the national economy in the field of specialty, graduates employed in management positions, number of teachers participating in the development of national development policies and strategies, number of experts in state and international bodies, etc.
---	--

Bibliografie/Bibliography:

1. MANOLE, Tatiana. Finanțarea învățământului superior în Republica Moldova în bază de cost standard per student echivalent. În: *Administrarea Publică*, nr.2, 2021. p.84-85, ISSN 1813-8489.
2. CAISÎN, Simion, COBZARI, Ludmila, BOTNARI, Nadejda ș.a. *Management financiar universitar*. Centrul universitar al USM, Chișinău, 2001. ISSN 9975-70-071-3
3. Hotărârea Guvernului nr. HG 343/2020 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Publicat: 19.06.2020 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 149-151 art. 468
4. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 11 noiembrie 2014
5. Conceptul Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și al Programului de implementare. <https://mecc.gov.md>
6. Strategia învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna. Disponibil: https://utm.md/edu/legal/strategia_rm.pdf
7. Comunicat de Presă privind finanțarea instituțiilor publice de învățământ superior. Ministerul Educației. <https://mecc.gov.md/>, citat 04.08.2021, 17:34